

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ

K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czegei Wass György naplója (V-ik közlemény). — Erdélyi levelek gr. Dezsőffy Józsefhez Kazinczy Ferencztől. (V-ik közlemény). — Apaffy Mihály utasításai portai követéhez. — Gr. Thurzó György levele. — Kálnoki Samuel biztosíték levele. — Bornemissza Anna temetésre hívja meg Gyerőfi Györgyöt (1683.) — Szemere Bertalan levele Kossuth Lajoshoz. (II-ik közlemény). — Deák Ferencz három levele Wesselényi Miklóshoz. — Petőfi Sándor a magyar irodalomban (IV-ik közlemény). — Széchenyi István levele Biharmegyéhez. — Gr. Széchenyi I. levele br. Wesselényi Miklóshoz. — B. Wesselényi levele Tunyogi Cs. Józsefhez. — Tárcza: Még egy adat Kazinczy Ferencz fogsága történetéhez. — Egy érdekes adat a régi magánjog és jogszolgáltatáshoz.

Excellentissime Comes ac Domine Domine
et Patrone Gratosissime!

Gratosas Excellentiae Vestrae literas sub dato 14-a praesentis notatas humilime accipi, e quibus non sine maximo intellexi cordolio, ob adversas sinistrarum rerum mearum interpretum informationes, Excellentiam Vestram aversum habuisse animum, quasi notabilem ego quoque partem habuissem cum praecedenti domino Commendanti, et Vice Colonello de Jentis in culpabiliter intermissa et neglecta provisione necessariorum. Si quidem, uti iam et Excellentiae Vestrae notum esse reor, nihil tunc adhuc dispositioni meae subiacebat, praeter solam hanc Civitatem Claudiopolim, qua etiam ad promotionem servitii Caesarei, et Inclytiae Militiae emolumentum quantum perfeceram opus? nullus vel mihi adversarius salva conscientia negare poterit. Domini autem Supremi Comites Comitatum Kolosiensis et Dobocensis suis fungebantur officiis, et si ob eorum inprovisionem vel tarditatem, (quibus plus facultatis erat procurandi necessaria) aliquis intervernerit defectus, vel Excellentia Vestra Gratoso Judice, non mihi (qui in eorum messem absque eorundem praejudicio falcem meam inmittere nequivi) inputandus fuit. Postquam autem provisio necessariorum mihi erat demandata et commissa, ea tanta alacritate et industria intendi in istis angustiis et turbulentis temporibus etiam procurare, quod si quidem quae de facto tunc minima et vix ad duas menses Sufficientia fuerint, nunc vero triciti cum circiter ad sequentem usque mensem Novembris, pabulum vero et foenum ad graminis usque usum (non multiplicato hoc Militiae hic existentis numero) sufficiens congesta sit.

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY
NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

February 28. Este 8 óra tájban expedáltatok Commendans Urammal Szebenbe levelekkel két gyalog embert, kiktől küldöttem el mind Méltóságos Generalis Uramnak, mind Méltóságos Gubernator Uramnak ő Nagyságának Csáki László és Kóss Mihály nekem küldött leveleknek copijokat, a mellett maga levelemet is két rendbeli küldtem Méltóságos Generalis Uramnak, melyeket is ide beirattam:

Quod autem Excellentia Vestra iam aliter informata me in suum gratiosum recipere favorem, et quibuscumque suis favoribus beare dignatur, toto vitae meae spatio humilimis quibusvis obsequiis ac devotione plena demereri haud intermittam. Cum me totum, vitam, facultatesque meas omnes ad fidelitatem Majestatis Suae Sacratissimae Domini Domini nostri Clementissimi sincere ac perpetuo colendam, et servitia Excellentiae Vestrae consecraverim, ideoque Excellentiam Vestram humilime oro, si qui et in posterum sinistri rerum mearum interpretes quibusvis suis informationibus benignas Excellentiae Vestrae fatigarent aures, mihi quoque notas reddi curare, ac alteram aurium meis defensionibus relinquere dignetur; nolo enim vel in minimo inpingere, quod me causandum vel suspectum et gratis Excellentiae Vestrae indignum reddere possit. De occurrentiis hic intervenientibus scio Illustrissimum Dominum Commendantem Excellentiam Vestram satis superque informasse, superflua earum reiteratione molestus esse nolui. In reliquo Excellentiam Vestram Divinae Clementiae, me vero ulterioribus etiam gratis humilime commendo

Excellentiae Vestrae

Claudiopoli 24. February

devotissimus Cliens et
servus humilimus.

GEORGIUS WASS
de Czege.

Excellentissime Comes, ac Domine

Domine et Patrone gratiosissime!

Cum humilima mei insinuatione Excellentiae Vestrae praesentibus significare volui, Comes Ladislaus Csáky volens aliquod rebellis suae militiae specimen exhibere, circa horam octavam hodierni diei matutinam, cum aliquot equestrium, pedestriumque rebellium vexillis ex Bonczida huc ad fines suburbiorum nostrorum ascenderat; ubi dum certis pistoletarum et majoris momenti explosionibus seditiosae praesentiae suae signum dedissent, tandem brevi temporis intervallo absque ullo nostrorum detrimento ad loca sua recesserunt. Ea tempestate quales literas sub nominibus eiusdem Ladislai Csáki et Michaelis Kóss notatas

transmiserint mihi per aliquem rusticum, partim in specie, partim vero genuine transumptas Excellentiae Vestrae humilime transmissi, communicatas tamen cum Illustrissimo Domino Commendente Goldenblad. Comes Ladislaus Csáki quandoquidem mihi acerrime minetur, eiusdem litteras minaces praefutura cautela in specie conservandas duxi; forte commodior alia litteras suas promovendi occasio defuit, aut aliis diffidet tabellariis; sed ipse Comes tot rebellum stipatus numero adferre ac pro maiori certitudine e finibus suburbiorum intrmittere dignatus est; ego tamen nullum nuncio vel literis reddidi responsum, si vero Excellentia Vestra ita mandabit, breviter reponam. Proxima praeterito die Lunae cum scitu Illustrissimi Domini Commendantis expediveram certum expressum ad Bonczidam, qui inde hodie redux relationem ejus de visis et auditis in Bonczida Illustrissimo Domino Commendenti in scriptis tradidi, persvasum habens Illustritatem Suam Excellentiae Vestrae transmissuram. Insuper uti adverto, tam Dominus Comes Stephanus Csáki arestum suum, quam vero rebellis eius frater mihi inputant. Cuius minas ex eiusdem etiam litterarum copiis Excellentia Vestra percipere dignabitur. Proinde si auderem Excellentiam Vestram humilime orarem, eundem Dominum Comitem ex aresto solvi curare gratiose dignetur; si quid deliquisset, tam longi aresti passione iam expiavit, ut sic calumnias quarumdam lingvarum me et ulterius impune proscindere desinant, quam vero humilimam meam instantiam tantum apud Excellentiam Vestram favorem obtinere posse experiar. In reliquo Excellentiam Vestram Divinae Clementiae, me vero in gratiam et patrocinium Excellentiae Vestrae humilime commendo

Excellentiae Vestrae

Claudiopoli 27. Febr. 1704.

Devotissimus Cliens
et servus humilimus
GEORGIUS WASS
de Czege.

29. Febr. Csendességben voltunk.
(Folytatása következik.)

ERDÉLYI LEVELEK

Gr. Dezsőffy Józsefhez

1816.

(Folytatás.)

XXXX. LEVÉL.

Zsibó Sept. 2-án.

Cserai Miklós tegnap második ízben jöve-által, a mint mind szívem, mind hiúságom akarja velem elhítenni, én miattam s én érzettem mit kíván tőlem megbecsülhetetlen figyelme, mit a jobb emberek között ismeretes rend: de Zsibóról magamat kívájnóm lehetetlen volt; csak levél által köszöném meg barátságát s cselédem körül tett gondjait, kit Hidalmásról magához hazata, s nekem által küldö. Ha siető útja nem volna, ma csakugyan által menénk vala hozzá, s így magam előtt durvaságom miatt mentve vagyok, s nála, úgy hiszem azt, még inkább mentve leszek.

Ember ment Cserai Farkashoz is.

Reggeleink minden nap egyenlően folytak el, elébb a kis kert ernyőjében, azután az istállóban. Az ernyő olly szűk, hogy abban Farkasnak, ki köztünk legifjabb, csak állani lehete. Buczi örömet szól, s az az ember, kinek mindég van mit mondania. Mint irigylem szerencsáját, hogy a mit olvasott, a mit olvasása közben megszeretett, azt szóról szóra el is tudja mondani! — Irni és szólani igen sokszor nem jár együtt, igen ritkán jár együtt; ki irt szebben kivált deákul, mint Gróf Teleki József és Biharnak követje Domokos Lajos, s ki szólott szerencsétlenebbül? az utolsó egy Bihari Gyűlésben s egy igen könnyű előadása alatt úgy öszvevará magát, hogy el kelle hallgatnia. — Buczi azoknak számokba való-e, kik csak az egyik nemben szerencsések, nem merném meghatározni: de bár azok a kik irunk, ennyit olvastunk volna, annyit tudnánk mint ő.

Az ő Kornisa csak barátja neki, nem tanítványa is: Buczi ennek testvér öccsét s hűgát neveli; de az ő társalkodása a szeretetre-méltó ifjúnak, ki érzi, hogy lelketlen nevelői miatt hátrább marada mint öccse fog, sokat használ, és bizonyosan mind ki fogja pótolni a mit iskolájiban talán elmulasztott. Valóban, édes barátom, Gróf Kornis Mihály

méltó vala azon ajánlásra, melyet felőle Buczi tevé nekem, s én, a ki az ő atyja s anyja eránt nagy tisztelettel viseltetem, örvendek, hogy ennek a nagylelkű asszonynak ilyen fia, hogy Teleki Károlynak ilyen unokája van. Kornis és a nálánál 3 esztendővel ifjabb Gyulai Wesselényi után a szeretetre legméltóbb gyermekei az Erdély fényes házaiknak azok között a kikkel ez útam alatt megismerkedém.

Holnap elhagyom Zsibót, s Wesselényi és Farkas, Kornis és Buczi elkisérnek Hadadig. Wesselényi a nagy istálóból kihozatá néhány lovait az udvarra, hogy örömem lehessen őket még egyszer látni. A 28 esztendős horpadt hátú Bucephalus még ifjunak mutatá magát. Kihozák Jupitert is, s a szép már csaknem fejer Armidórt, az öreg Wesselényi egykori kevélységét; mert ez s a mellette állott ifju Caesár a Zs. lovai között az idősb Caesárhoz leginkább hasonlítottak. Kihozatá Almanzort is, mellynek én adom az arany almát. A lovak között ez az igazi Autinousz.

S most az alsóbb istáló lovai közzül hozának ki 18-at eggyeszerre, fékeken. Melly mozgás, melly szökdelletek, melly nyerítés! Wesselényi nekem fordult, s hatalmat ada, hogy válasszak. Ezt én másszor első szavára tettem volna, az illy gazdag embertől egy lovat venni-el annyi mint tőlem egy könyvet; s én ne érezzem e, hogy nekem nagy ok a kevélykedetésre, hogy egy Wesselényi lován lovalogok, hogy azt mondhatom, hogy az neki ajándéka? de most minekutána ő ez idén a sok eső miatt közel 100 ezerig szenvedé kárt lovaiban, azt semmiképp nem tevé. Ugy én választok neked, mondá, s inte a lovászának, hogy azt a piros Courteaut hozná-elő. Ez a te növésedhez leginkább illik; nem nagy, de az általad szeretett Almanzornál nem kisebb. De minekelötte kiadnám kezemből, had legyen az az örömem, hogy még eggyeszer reá ülhessek; mondá, s rá-ült, s néhány ke-rengést, néhány szökést tevé vele. A ló gyönyörű, s méltó fia Zsibónak. Edipsznek fija egy török anyától. Orra lámpásos, jobbik hátulsó lába fejer; legfőbb disze a hattyúnyak, a vékony láb, a széles szűgy, a hosszú test — bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu. De ángol nevet neki, mert eddig

a török anyától török Csapuk nevet visele. En a Bruce, Hutchinson és Wilson neveiket mondám-ki, kik újságlevelinkben a LaValette történetei miatt olly sokat forogtak, s Brüszenek neveznék-el. Farán a Zsibói bilyeg, a Wesselényi Sziren.

Zsibón az istálók eláztatják a vendéget, hogy városban van: napjában 3 izben verik a dobot, az abrakolás és czipók kivétekor, melyet az istáló emberei mindennap kapnak.

Ebéd után a Báróné 2 hermelinjén kiköcsizánk a fáczános kertbe a Szamos mellett. Leülünk a viz szélén s B. mondá Virgilnak és Horátnak némelly szebb helyeit, s megtanítá, hogy a mit keresek Dio Cassiusnál a 43. Részben áll. — Onnan gyalog jövének vissza a csikós kanczák kertjén keresztül, s csudáltuk a szép fajzatokat, s a Bárónának bika szépségű teheneit s igen szép borjait.

Az álom éjféltől utánig nem jöve szeméinkre, kivált hogy Buczi előttünk azon órájitt festé, mellyeket Bécsben 1808. a seminariumban lakván, Cancellarius Gróf Teleki S. körül töltte. Ez a nagy ember szabad hozzájárást engedte a rásába öltöztetett ifjunak, s ollykor együtt olvasták a Classicusokat, egy izben 3 órákig. Hány kis ember van, még az iskolai Tanítók közt is, a ki azt hiszi, hogy az illyen nem illik az ő nagyságához, és hogy ő sokat elveszt tekintetéből, ha magát a cathedrán kívül tanítványaihoz lealázza. — Buczi Bécsben óhajta elérni hogy Pappá kenetessék, s akadályokat talált. A Cancellarius kegyességéhez folyamodott, s ez kérést teve az Érseknél, kivel barátságban áll, s a kérés azonnal teljesítetett.

(Folyt. köv.)

APAFI MIHÁLY ERDÉLYI FEJEDELEM utasításai Szekhalmi András portai követéhez.

Instructio pro Egregio Andrea Szekhalmi de Thorda, ad Fulgidam Portam Otthomani-cam ad praesens expediendo delegato.

1. Az mely summa pénzt az nem régen elmúlt alkalmatlansággal levágott váradi törökök miatt hazánkra következett Portai nehézségeknek lecsendesítésére kellett ígérnünk, annak jobb részét ez előtt administráltatván, most hátra maradott részét, úgymint tallérban

numero 20000 percipiálván vigye bé, és az fő vezérnek, a ki által illik administrálja; tovább ez iránt lehető búsulásunknak eltávoztató testimoniumával.

2. Ha emlékezet leszen a hatalmas császár deliberatiója szerint örök fogságra vettett erdélyi foglyok fölött; nagy álmétkodással hallottuk, megmondhatja, elbocsáttatásukat: mivel mi úgy hallottuk és gondoltuk, hogy az Hatalmas császár ő felsége deliberatiója változhatatlan legyen. Tovább ha ki hozzattatásokról terjed az kérdés: megmondja, hogy itt nem tartatván azok nevezetes becsületben, ott benn való léteket sem magyarázhatjuk semmi ellenkezőre; penig hogy Isten előttök járó ellenségünkön igazságát felderítette; ezekre nézve is penig, ha az mint assecurálttunk volt oly summa fizetésnek contributiójával, hogy praeter mortem quid velimus cum illis faciendum, fiet; nem bántuk volna fogságokat soha nem változni. Tovább: Hát ha kibocsáttatnak? Felelet: Mi nem ellenzük, ha hozzánk és hazánkhoz tartozó kötelességek szentül való gyakorlására kijönek, de instantiát, annál inkább fizetést érettek nem cselekeszünk. Tovább. Hát ha simpliciter kibocsáttatnak és mennek, nem lesz-e valami bántódások? Mi vélek nem mocskolódunk; sem töllünk, sem másoktól nem leszen bántódások eddig való rossz cselekedetekért, csak ezen túl viseljék úgy magokat, mint az mi igaz hiveink, melyről szorosan is assecuráljanak bennünket. Tovább. Hát az Méltóságos Fejedelem ő Nagysága assecurálja-e bátorságok felől őket? Ez instructionnak tenorából írjhet kegyelmed assecuratiót nekik mind személyekben, s mind javokban, ha igaz hűségre való készségöket tapasztalja, de külömben valami ellenkezőre ne fakadjon az dolog. Tovább. Ha talán objiciáltatik: Mint lehessen annak hitele, holott az kiknek adatott volt is assecuratio, fogyatkozást szenvedtek. Nem igaz volt az informatio, mert mi vagy csak közönséges beszédünket is megváltoztatni nem szoktuk, hanem ha mások magok rossz alkalmaztatásokkal magyarázzák ellenkezőre, de úgy magok az olyanok az dolognak okai. Tovább. Hát az Csáki szolgálja miért nem bocsáttatott be? Nem volt méltó oka reá; de kedve sem

volt hozzá: mivel a ki a tórból elszaladhat, vissza többé nem kíván menni. Tovább. Ha mi efféle ellenvetések forgottak akárkiktől az feljebb említett okokból, az kiknek mint illik választ tehetni könnyű. Tovább. Ha kérdik: kell-e intimálni kimeneteleket? Per intimationem meglehet, mint magok elvesztett javát, de mi szókkal nem, mert ut supra sem instantiát, sem költséget érettök nem teszünk. Tovább. Hát ha magok sollicitálják? Ha kik közülök sollicitálják magok megalázásával, bánattal és igaz hűségre való kötelezésével, természeti kegyelmességünkből őket kegyelmünkbe vesszük, de ez iránt igen considerate kell az dolgot említeni, ne láttassunk dolgokon törödni, annál inkább valami szines factiójok kegyelmességünket ellenkezőre ne magyarázhassák család elméjek munkáinak, nem árt tacite másoktól is, kik hozzánk és az országhoz jó indulattal lenni tapasztaltak, végére menni, és ha minek illik, az dolgok mivoltához képest orvoslását követni.

3. Az Brankovics György dolga ha előfordul, megmondhatni, hogy ő is az Béldi Pál factiójában részes lévén, noha kegyelmességünkbe bevettük volt, de lelkiismeretétől hihető újabb gonosszal vádoltatván az törvényes büntetések félelme miatt nem mert megmaradni. Tovább. Ha az oláh püspök dolga objiciáltatik? Megmondhatni valósággal: hamis az informatio, mert igaz törvény szerint magyar és oláh praedicatorok közönséges gyülekezetiben, lévén külső rend értelmes emberek is jelen, fosztatott meg hivataljától és már vagyon külső törvény alatt dolga; de gonosz cselekedetihez képest sokszori halált is (ha képes volna) megérdemlène. Sententiát is elviheti pro testimonio.

4. Az váradiakkal való tracta ha occurál? Most oda vannak becsülletes hivéink, úgy hiszszük a vélek való difficultások complánáltatnak.

5. Ha az magyarok dolga occurál? Mint eddig ezután is hatalmas császárunk hűségében igyekezzük őket megtartani, és noha holmi ellenkezések hirdettetnek felállók, de ezeknek is ellenkező gyümölcsét megfojtani munkálódunk: terjesztheti, lá az dolog kívánja: igen megunták már magokat, reménységökben is igen megcsökköntek. Az német

penig minden útakot, módokot elkövet haza édesítettésekben, melyhez képest hogy valamire ne fakadjanak, nem mondhatni.

6. Az rend szerint való adó ha előfordul: Nagy szorgalmatossággal öszveszerzeni munkálódunk, de az országnak nagy fogyatkozási miatt igen nehezen lehet; mindazáltal az iránt is az fogyatkozást távoztatni igyekezzük.

7. Ha Maurocordatus Uram és az Tihája, sőt az Kapucsizlár Tihája lovai iránt kérdés léssen: Nem lehetett ily hertelen, de az főkövet béviszi.

Ezekén kívül ha mi occurrentiák léssenek, magát mindenekben köteles hűséggel és kívántató discretióval alkalmaztassa. Datum in Civitate Nostra Alba Julia die 30 Septembris anno 1680.

M. ARAFI m. p.

(P. H.)

P. S. Ha casu quo az brassaiak, az mint hirdetik, panaszló embereket küldöttek vagy subordináltak volna ellenünk; igen szorgalmasan meg kell tudakozni: kicsoda légyen az? Ki expeditiójából és consensusából lött? Micsoda instructiója? Kihez delegáltatott? Kivel communicálják dolgokat? és micsoda merituma panaszoknak? és ha promoveálják, ki által? Kik succurálnak nekik? és válaszok mi léssen? Azonban, ha úgy kívánja a dolog, az templom iránt megmondhatni, hogy eleitől fogván volt és vagyon most is ott magyar templom az városban, de az ő könnyebbségekre közönséges ország gyülésében végeztetett, kinn mutassanak magyar templomnak helyet, s az iránt engedetlenkednek egynéhányan; egyébiránt sem azért nem büntette senki őket, sőt előbbi egy néhány engedetlenségekért is nem büntetést, hanem gratiát tapasztaltak eddig, várván jobb magok alkalmaztatását. Hihető, gonosz indulatjok munkáját már nem fedezhetvén, ők is méltó büntetésüket vadásszák. Instálni kell azon, rebus sic se habentibus: bocsáttassanak hazánk törvénye szerint való igazításra, tartozó hűségek és engedelmisségek gyakorlását cselekedő kemény parancsolattal: hasonlóképpen az Béldi társai részekből is ha kijőnek vagy bocsáttatnak. Egyéb dolgok ha mozdittatnak az százszor

részéről, ex praemissis et expertis igen considerate reponálni kell.

Annexum: Ha az szükség úgy hozza, kérjen nevünkkel háromszáz tallérokat Maurocordatus Uramtól, és böcsülettel mutassa be Cancellarius Uramnak ő Kegyelmének.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

GR. THURZÓ GYÖRGY LEVELE Rákóczy Sigmond Fejedelemhez Rákóczy Lajos felől.

Illustrissime domine, amice et uti frater mihi observandissime atque confidentissime; salute cum servitorum meorum addictissima commendatione praemissa.

Egészséges és minden kívánsági szerint való kedves jó szerencsével bővelkedő hosszú étellel boldogítsa Isten Kegyelmedet. Megadák nekem az Kegyelmed levelét, melyet nagy szeretettel is láttam s megértettem. Az Kegyelmed kedves atyjafia Rákóczy Lajos Uram, nálam böcsületet érdemlő személy lévén az Kegyelmed commendálására, annál inkább holtott az mint ez előtt az Kegyelmedhez való igaz barátságom fogyatkozatlannak ismertett, azon leszek, hogy ez után is Kegyelmed én bennem semmi kedveszegésre való dolgot ne tapasztalhasson avagy érezhessen, mert én mindenkorbéli szolgálatomnak mindenféle nemeivel akarok Kegyelmednek kedveskedni, s ehhez képest az Kegyelmed atyjafiának is az kállói kapitányságot kezéhez adtuk, mely tisztre ő Kegyelmet meg is esküttettük; ez után is nem csak ő Kegyelme nem fogyatkozik meg én bennem, de az Kegyelmed dolgát is mind Forgács Sigmond Urammal sógorommal ő Fölségénél az mint illik promoteálni igyekezzük. Az országnak s Kegyelmednek mint legyen állapotja, értem, adjon az Ur Isten Kegyelmednek is szerencsét s böcsületes hosszú életet, minthogy Kegyelmed az körösztyénységnek javát kívánja, s ő Fölségéhez is ajánlja Kegyelmed hűségét, nem idegenétvén az országtól is magát Kegyelmed. Ha az ő Fölsége Regalisi vagy Kegyelmedhez szálló leveli ide érkezendnek, Kegyelmednek megjelentésétől nem leszek idegen. Ő Fölsége confirmálván Kegyelmedet, én is

oly böcsülettel, az mint Kegyelmedet az ország is választotta, akarom Kegyelmedet tartani. Ajánlván Kegyelmednek minden időbeli szolgálatomot. Isten éltesse Kegyelmedet. —

Cassoviae 25. Marty anno 1607.

Dominationis Vestrae Illustrissimae

Servitor et frater addictissimis

Comes Georgius Thurzó m.p.

Czimirat: Illustrissimo domino Sigismundo Rakóczy, electo Waivodae Transilvaniae Siculorumque Comiti etc. Domino et fratri mihi observandissimo.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

KÁLNOKI SÁMUEL

biztosíték levele azokhoz, kik érette Tökölyi Imre előtt kezességet vállaltak.

Én Sepsi széki Kőröspataki Kálnoki Sámuel adom pro testimonio ez reversalisomat arról, hogy az mint érettem sok böcsületes erdélyi vitéz és nemesi rendben lévő becsületes jó akaró uraim s atyámfiak az mű Kegyelmes Urunk ő Nagysága Tökölyi Imre Urunk ő Nagysága Méltósága személye előtt érettem törekedvén kezesek is lötenek bizonyos summáig: azért én is assecurálok ő Kegyelmedet bona fide Christiana, hogy ő Kegyelmedet semmi úton módon, semmi szín és praetextus alatt az kezességben benne nem hagyom; melyet ha cselekednék, legelsőben a mű Kegyelmes Urunk ő Nagysága engedelme szerint mindennemű jóvaimból, jószágimból vigore scilicet praesentim, exclusis omnibus juridicis remediis, azon summáig, az mennyiért kiki érettem kezes volt, csak egy arra rendeltetett embere által is satisfactiót tétethessen. Insuper mivel abban látom ő Kegyelmednek scrupulusokat, avval vádolván bennünket catholica religión valókat: contra haeticos non est observanda fides, arról is sub bona fide Christiana assecurálok mind ő Kegyelmedet, hogy ez iránt is magamnak semmi praesumptiót nem tartok, hanem igaz tökéletességgel az ő Kegyelmednek adott reversalisom ellen semmi út és mód, szín és prae textus alatt el nem állok, hanem mindekben szentül és hiven megtartom, melyet ha vel in toto vel in parte violálnék, ő Ke-

gyelmeket casu quo a kezességben benne hagy-
nám, ő Kegyelmei magam személyemhez is
hozzá nyulhassanak. Melyről adom ez rever-
salis levelemet subscriptionnal és szokott
pecsétemmel megerősítve. Datum in castris
ad Sztricssest positis die 9-a Decembris 1690.

KÁLNORI SÁMUEL

(P. H.)

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

BORNEMISZA KATA

Gyerőfi Györgyöt menyé Dániel Sofia asszony
temetésére hívja meg (1683).

Árva állapotom szerint való szolgálato-
mat ajánlom Kegyelmednek. Isten kegyelmé-
det minden szomorúságtól oltalmazza.

Isten igaz iteletiből az bűnnek soldja
lévén az halál, a miatt az én kedves fiam
Tekintetes Nagyságos Bánfi György szerel-
mes házas társa is, Tekintetes Nagyságos
Dániel Sophia kedves menyem asszony, Isten-
hez nyújtott sok szép fohászokodási után, né-
kem s édes fiamnak nagy szomorúságukkal
e világból kimulván, anyai szeretetemtől vi-
seltetvén, utolsó tisztességes eltakarítását
rendeltem az jövő hónap 21-dik napján az
kolosvári farkas utcza templomban. Kegyel-
medet becsülettel kérem, azelőtt való nap
20-dik jó reggel gyalui puszta házamnál az
asszonynyal együtt ne nehezteljen jelen len-
ni; hogy onnét megindulván más nap jó reg-
gel mehessen véghez rendesebben szegény
édes menyem temetése. Kegyelmed jó aka-
ratját fiammal együtt örvendetes állapotban
igyekezem megszolgálnom. Isten éltesse Ke-
gyelmedet. — Örményes 21 Febr. 1683.

Kegyelmednek becsülettel szolgál

árva BORNEMISZA KATA m.p.

Czimirat: Tekintetes Nemzetes Gyerőfi
György Uramnak és jó akaró Uramnak
ő Kegyelmének.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

SZEMERE BERTALAN LEVELEI

Kossuth Lajoshoz 1836-ban.

(A br. Wesselényi-bünperből közli: Jakab Elek.)

II.

Bécs, július 25. 1836. Bocsásson meg
ön, hogy újlag alkalmatlankodom, a privi-
legiált zártörökre nem akarván bizni, miután
gondolom önnek Deák Ferenczcel összeköt-
tetése nem szakadt meg: arra kérem, méltó-
ztassék ezen levelet nem posta útján ké-
zéhez juttatni. Bátorságomat mentse ki az
ügy, a melyben azt használtam, s melyben
ön nekünk annyit használt. Ön várva-várt
levelét kérve, higgyen tisztelőjének.

SZEMERE BERTALAN.

Kivülről: (Ab extus.) Tekintes Kos-
suth Lajos Táblabíró s Ügyvéd Úrnak.

III.

Bécs, augusztus 21-én 1836. Önnek
levelét vevém, egy kegyetlen csapás alól,
melly földhöz ütött, erőt nyertem felemel-
kedni, s hogy égig nem kapott örömöm, oka,
mert igen mélyen estem volt. Eleve is fogadja
hiv köszönetemet. Magasult érzéssel szorita-
nám meg, ha most ön mellett állhatnék, jobb-
ját, mely jót s jóban dolgozik, hogy szívéig
hatna érzésem forrósága; tapasztalná, mikép
ezt bennem nem a nyári hőség okozta, hanem
a lélek hője, mely czéljához egy lépéssel
közelebb érezvén magát, fellobogott. Hosszu
iskolát jártam rövid életem folytában, a szen-
vedését, és a kebel, mely magával s a vi-
lággal, érzése s értelme közt, kínos küzdésben
él, szerelmét nehezen adja elvnek, de ha adta,
hűsége örökös. Életem legsötétebb szakában
kezdtém a haza képét szemlélgetni, és én
boldogtalan, ez szerencsétlen frigyét kötöt-
tünk. Beszélni nem szoktam, de én kimond-
hatlanul szeretem hazámat, alig hittem, hogy
testetlen valót úgy lehessen szeretni: fájda-
lommal, a fájdalomig szeretem. Nélkülözni,
fényleni nem óhajtani, a törvény korlátai közt
mindent tenni érdekében, mindent merni, de
nem vakmerősködni, egy szóval mindég egye-
nesen menni; magányos óráimban leginkább
ezekre készültem. A nép bálványainak nem
hódolni, a kormány bitorlásának bátran gátul
állani, az az a kebel sugallása szerént, saját

elvünk után haladni, ezt nevezem hazafü-ságnak.

De nem lopom ön idejét. E kitérésre is azon öröm kapott, melyet igen gyönyörű válasza szerze.

Megvallom, igen tartok tőle, hogy Deák e vállalat előmozdításába nem fog akarni avatkozni, s talán épen miattam, nem bizván ifjúságomban, hogy elég vigyázattal birjak a dologgal. Pedig e részben csaknem hajlandó vagyok magamat dicsérni. Az óvakodás igen természetem, számolás nélkül a küszöbön sem lépek ki, s ha óvakodó magamtól nem lennék, pályájára figyelmezés azzá tehetett. Ugy hiszem, ön belsőbb baráti közé tartozik, s e szerént talán jó lenne részvételre hajlandóvá tenni; ön ha elvállalná, nemzetnek, s kormányának egymáshoz jelen viszonyáról fontos értekezést kaphatnánk tőle; ítéleteiben gyakorlati valóság, s theoriai élesség csudálatos összehangzásban vannak.

Széchényit e czélból felkeresni nem volt szándékom. Szeretem vizsgálni az embereket, s tapintatot igyekszem nyerni, mely Gall vonalai nélkül a lélek ismeretére vezessen. Széchényit, a mennyire törpe, óriást áttekinthet, főbb tekintetekben ismerem, s azon sok vita is, mely társaságokban róla, s Wesselényiről vitetik, a két férfi pályájának vizsgálatára hívott. Soha sem feledtem el: tiszteld az érdemést; — de azt sem: csodáld a nagyot. Mindég örömöm volt bonczolgatni másokat, de csak magamban s körülbelől ismerem a jók nuance-ait, a roszak megcsalhatnak. Ezeknek vizsgálatánál elvesz hitünk az emberben; pedig e hitemtől nem akarnék megfosztatni, inkább szenvedjek. És ő Pesten soká mulatand? nem hirtelik ide felrándultát?

Egy úttal alkalmatlankodom egy más kérdés feltételével, mert az erre felelésben nem igen lehet önnél Competensebb tanácsadó s bíró, t. i. nem tudom elhatározni, a 3 1/2 esztendei vitákból melyiket emeljem ki, melyik bizonyítaná legjobban a KK. energiáját? melyik lenne egy külnépre nézve legérdekeseb? hol vitatnak legfontosb elvek? sat. Látja ön, miképen több kívánatnak összeese határozhatja meg a választást. Nem akarok ítéletének elébe vágni véleményemmel.

Én még Bécsben leszek talán September

végén is, és így minden esetre veendem Deák válaszáat, s önt is értesitendem a készítendők mi uton megkaphatásáról.

Ide zárom leveletem b. Wesselényihez, kézhez juttatásáért esedezvé. Ha még Pesten van, hiszem, ön ajánlani fogja neki az ügyet.

Bezerédyről mit tart ön? Én csak távolról ismerem, s ismeretlen parton kikötni nem merek.

Éljen ön szerencsésen. Szép tőkével áldotta meg Istene, és így nemzetének gazdag kamattal tartozik. Nem is hiszem, hogy a mult negyedfél évet élete legszebb szakának nem tartaná. Ha önnek emlegetett porzemei ilyenek, úgy csak hinteni kell, mert azoknak átomjai is hatalmasbak, mint Schwarz ha vékával méri. Szomorú sors, ha e kor publicistái küzdsre s szenvedésre vannak rendelve, mint voltak literatúránk első emberei; de ha máskép nem lehet, menjünk a kimért úton. Jutalmat úgy is kiki maga adhat magának.

Óhajtanám az örömet, mit levele adott visszaadhatni. Mig tehetném, addiglan fogadja meleg tiszteletemet zálogul,

tisztelője:

SZEMERE BERTALAN III. K.

Ugy hallottam, hogy Wesselényi feloldoztaték, s hiteles szájból. Elfeledém neki megírni.

Czim: Tekintetes Kossuth Lajos Urnak.
Pesten.

DEÁK FERENCZ LEVELEI

br. Wesselényi Miklóshoz.

I.

Poson július 22-én 1839.

Kedves barátom!

Multkor postán irtam hozzád néhány sort, s csak annyit, mennyit postán lehet, — most magános alkalom kínálkozik, mennyire biztos, nem tudom, de a postánál minden esetre jobb. Leveleid óta, melyeket itt kaptam, több magános hirekből hallom: hogy egésséged tetemesen javul, szemed is kevesebbet homályos, veséddel nem bajlódol, s 'ámbar' nagyobb crisis még nem következett, de a gyógyuláshoz teljes a remény — vajha mind ezek így legyenek!

Mi itten politikai pályánkon simlódó ál-

lapotban vagyunk. — A Fel irás Gróf Rádaynak eltöltése eránt és a Fel irást a szállás szabadságában, úgy szinte Kővár meg nem hívása eránt, s az előleges sérelmek orvoslását, a magyar nyelvet sürgetőket, s több izeneteinket által küldöttük a fő Rendekhez, de ők azt válaszolták: hogy mindenek előtt a királyi előadásokat kell tárgyalatás alá venni, s az által küldött sérelmeket még csak tanácskozásba sem vették, most már a negyedik izenetet váltjuk e felett, s a dolog még folyvást ugyan azon egy állapotban vagyunk, — mi az első izenetben határozottan ki jelentettük: hogy a pesti sérelem, a szállás szabadsága az előleges sérelmek, és Kővár meg nem hívása kérdéseim kívül, semmi más tárgyban munkálatinkat fel nem terjeszszük, mindaddig mig Ráday dolga orvosolva nem lesz, — s ezen végzés mellett állott 32 megye, most azonban egy pár hét óta, Zarka Marczibany, Ürményi Zsedényivel s a többivel, éjjelenként Conferentiákat tartottak, és ezen határozatot szemközt meg támadni nem mervén, egy mesterséges közép utat gondoltak ki, s azt állították: hogy a határozat szerint munkálatinkat másban mint a ki jelelt tárgyakban fel nem terjeszthetjük, de tehetünk egy oly felirást, mellyben az ujjoncokra nézve a szükségét meg tudakozhatjuk, s az vélünk közöltetvén, az előadásokban munkálodhatunk a nélkül: hogy határozatunkat meg sérteneink. Azonban tüstént által látták ezen szövevényt, sokan élesen kifakadtak Zarka ellen, ki ezt a titkos éji Conferentiák következésében a mult napokban kerületi ülésben indítványba hozta, — Hunbár a veszprémi követ Zarka magyarázatát Jészuita magyarázatnak, mentalis reservatának, mások veszedelmes észszüleménynek nevezte, de, mind e mellett annyi pártolója lett az indítványnak, hogy csak alig egy voksal bukott el a kerületben, — s ez a többségünk is csak úgy lett, hogy Sopron vármegye, s a királyi városok nem szavaztak. — Az ülésben jó formán meg nyernék a többséget, de magok között is sokan vissza hökkentek azon keserüségtől, mellyel a dolgot minden felől fogadták, — Zarka legalább azt mondja: hogy ő az országos ülésben azt többé sem elő nem hozza, sem nem pártolja. Ha a fő Rendek semmit

engedni nem akarnak, akkor elláthatatlan dolgok kimenetele, s vagy minket rontaniak meg utasítások által, — vagy a kormány elküldi a Diäetät végzés nélkül. — Ez ugyan kedvetlen, sőt káros volna, de lehetnek esetek: hól én legalább erre is inkább kész vagyok: mint nemzeti jussaink elöléséhez járuljak.

Hadosy a Bihari követ haza ment, le mondván a követségről, augustus első napján lesz az új választás, s azt beszélük: hogy Ödön bizonyosan meg fog választatni, — s ennek mi igen nagyon örülünk.

Klauzál éppen nálom van. Ő Téged ezerszer csókol, ő, Pázmándy, Somssich, Palóczy, Lukács folyvást a régi ösvényen járnak. — Isten veled kedves Miklósom, írj vagy izenj midőn lehet, és szeressed

hiv barátodat

DEAKOT.

II.

Poson sept. 9-én 1839.

Kedves barátom!

Augustus 25-én írott szives leveledet tegnap kaptam, sietek megnyugtatódora a máj postával egy két sorral válaszolni. — Midőn folyamodásodat s az ahhoz tartozó irományokat kaptam, néhány nap mulva le jött Bécsből Kiss Lajos agens ur, én véle az egész dolgot közlöttem, s ő igen fontos okoknál fogva leg jobbnak vélte: hogy folyamodásodat ő fogja Bécsben bé nyujtani, s annak rendén fel vételét sürgetni: minden egyéb avatkozást ezen uton kívül károsnak lát, — én tehát az iratokat kezére adtam, ő a Folyamodást bizonyosan be adta, de még eddig tőle tudósítást nem vettem. — Sükert reménylek.

Ország Gyülei dolgainkról ez alkalommal kiereszkedve nem írhatok, csak annyit mondok: hogy most a régiben vagyunk, mi a Királyi előadások eránti tractatust meg nyitó első fel irással kapcsolatban a sérelmeket is fel akarjuk terjeszteni, a Fő Rendek ebben folyvást ellenkeznek, sőt a sérelmeket még tanácskozás alá sem vették; — azonban mi naponként fogyunk, félek a bukástól. Gróf Ráday csak ugyan tanácsunkra le mondott, folyó hónap 24-én lesz Pesten a választás, —

bár csak Bezerédy Pistát választanák! a mi nem lehetetlen.

Isten veled kedves Miklósom, tudósíts, mikor lehet, gyógyulásod haladásáról és szeressed

hiv barátodat

ДЕЛКОТ.

Poson, Febr. 11-én 1840.

Kedves barátom! Sokáig halasztám válaszomat szíves leveleidre, mert biztos alkalomra vártam: hogy pipaszáraidat melyek már régen nálom vannak, egy uttal elküldhessem, de biztos alkalom nem találtkozt, ime tehát leveletem postán bocsátom el a pipaszárok nélkül.

Egészséged súlyos változását csak akkor tudtuk itt meg, midőn már egyszersmind javulásodat is hírül hozták, szállottam bajodról Attomyrral, elmondám neki a vese kövek eránt aggodalmadat, de ő azt hiszi: hogy több ilyen kóvel nem fogsz bajlodni, — s engem az ő biztatása mód felett megnyugtattott, szemeid eránt pedig ön leveled nyujt vigasztalást, s így én még is biztosan reménylem: hogy Graefenbergnek hosszas használása teljesen helyre állítja egészségedet.

Vörös**) itt volt nálam, s elmondá Lajos*) családjának állapotját, s mutatta leveledet, melyben nekik oly ajánlást tevél, hogy azt el nem fogadniok vétek volna, — ők városon jövedelmeikkel be nem érik, még akkor sem, ha kétszeresen többet kapnának, s pontosan kapnák azt, mert akkor ők kétszeresen többet költenének; s falun azonban ok és alkalom kevesebb lenne a pénzköltésre. Beszéltem én itt Klauzállal és Bezerédyvel az eránt, miképpen lehetne legalább jelenleg rájtok segíteni, minthogy Vörös a le kötelezett summák kamatait sem tudja bé szedni, általános alá írást nyitani nem akartunk, ez Lajosnak is fájt volna, s annyi gúnynak, hideg részvétlenségnek az ügyet ki tenni nem akartuk, a mennyi nálunk az el hamvadt szalma tűz után előre látható vala, csak baráti körben szedtünk tehát segedelmet, s olyanoktól vettük el azt, kik önkényt ajánlkoztak. Bezerédy szállott Battyányi Lajosékkal is, s ő képpen mint

*) Antal. **) Kossuth:

Szerk.

egy 1100—1200 pengő forintot szedtünk össze, ezt Vörösnek által fogjuk adni, mint Kossuthék tulajdonát, úgy hiszem ezen pénz ismét rendbe hozza jövedelmeiknek megakadott folyását, s legalább nem kell a capitálisból valamit fel mondani.

Tegnap végeztük el kertületi ülésben az ujjoncok kérdését, a megyék utasításai megváltoztak, az ajánlathoz semmi feltétel nem csatoltatott azokon kívül, mik 1830-ban a törvénybe lettek iktatva, s megajánlatott 38,000 ujjonc, minden kérdésben buktunk, a szállás szabadsági sérelmeknek, az előlegeknek, vallásiaknak orvoslása, a circulatio; egy szóval minden, a mit mi conditio sine qua non gyanánt kívántunk az ajánlathoz kötni, egy mint feltétel félre vettetett, csak az lön elhatározva, hogy addig, mig a szállás szabadsági felírás eránt a két Tábla között meg nem lesz az egység, az ujjoncok eránti ajánlatot mi a fő Rendekhez sem küldjük át, annyival inkább fel nem terjeszszük, de ez is meddig áll meg, azt az Isten tudja.

Azon könyveket, mik véleményem szerint czélodra leginkább szolgálnának a mennyire az én ismeretem terjed, ime ide jegyzem.

Beccaria-s Abhandlung über Verbrechen und Strafen.

Romagnosi — Genesis des Strafrechtes. Feuerbach Lehrbuch des gemeinen in Deutschland gültigen peinlichen Rechtes.

Beaumont & Torqueville Americas Besserungs System v. Julius.

Julius. Vorlesungen über die Gefängnisskunde.

Carl Lucas. Das Besserungs System, oder der gegenwärtige Zustand des Gefängnisswesens in den vereinigten Staaten, Schweiz, England und Belgien, nach dem französischen des Eduard Ducpetiaux.

Jes Bentham. Grundsätze der Civil und Criminal Gesetzgebung.

Matter. Über den Einfluss der Sitten auf die Gesetze, und der Gesetze auf die Sitten.

A Francia és Burkus büntető törvénykönyvek.

Mind ezeket én itt azért nem rendelem meg számodra, mert külföldről holnapok mulva szoktak az ilyen könyvek megérkezni,

holnapok mulva pedig mi már itt nem leszünk, mert hiszem: hogy az Országgyűlésének Aprilis-ben vége lesz, jobb, könnyebb és biztosabb volna tehát ha ezek eránt ott Graefenbergben tennél rendelést, a szomszédból könnyen megkaphatod, mert egyik sem olyan, mit béhözni ne engednének.

Szegény Bánffy Laczi halála sulyos, érzékeny veszteség, nem csak reánk barátira, hanem a hazára és annak közügyeire is, minden jó ember fájdalom könnyeit hullatta sirjánál. Palóczynk halotti beszéde szivrázó volt.

A pipaszárakat majd alkalommal küldöm el, lehetetlen, hogy valaki erre ne vegye utját ki Graefenbergbe megy.

Folyamodásodat igen jó lesz minél előbb bényujtani, küld el azt egyenesen Kis agenszhez, nem árt ha irsz a Cancellárnak is, én biztosan reményelem: hogy sikere leend folyamodásodnak.

Isten veled, kedves Miklósom! többet ez alkalommal nem írhatok, Isten veled, szeressed hű barátodat

D. F-et.

PETŐFI SÁNDOR

a magyar irodalomban.

Közlő: Szinnyei József.

(Folytatás.)

1845.

Kisebb költemények.

Két testvér. (P. Divatl. szept. 4. 23. sz. — V. II. 117. — Ö. K. 279. — Ö. K. II. 3. — Dk. 177.)

Apám mestersége s az enyém. (V. II. 120. — Ö. K. 281. — Ö. K. II. 6. — Dk. 176.)

Hull a levél a virágról... (V. II. 121. — Ö. K. 281. — Ö. K. II. 6. — Dk. 220.)

Elmondom mit eddig... (Czypruslombok — Ö. K. 282. — Ö. K. II. 8. — Dk. 152.)

Mit nem tettem volna érted... (Czyprusl. — Ö. K. 284. — Ö. K. II. 10. — Dk. 154.)

Hová levél?... (P. Divatl. jan. 19. 19. sz. Czyprusl. — Ö. K. 284. — Ö. K. II. 11. — Dk. 153.)

Zárjátok be már azt a koporsót... (Czyprusl. — Ö. K. 285. — Ö. K. II. 13. — Dk. 155.)

Jaj, be bús ez a haragszó!... (P. Divatl. Jan. 16. 5. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 286. — Ö. K. II. 13. — Dk. 155.)

Ha ébren meg nem látogatsz... (Czyprusl. — Ö. K. 286. — Ö. K. II. 14. — Dk. 154.)

Te voltál egyetlen virágom... (Czyprusl. — Ö. K. 288. — Ö. K. II. 16. — Dk. 156.)

Amott fönn egy csillag ragyog... (P. Divatl. jan. 16. 5. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 288. — Ö. K. II. 17. — Dk. 155.)

Én vagyok itt... (P. Divatl. jan. 16. 5. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 289. — Ö. K. II. 18. — Dk. 156.)

Nem háborítom-e nyugalmaid... (Czyprusl. — Ö. K. 290. — Ö. K. II. 19. — Dk. 160.)

Természet! még te is gúnyolódol?... (Czyprusl. — Ö. K. 290. — Ö. K. II. 20. — Dk. 158.)

Miért tekintesz be szobámba?... (Czyprusl. — Ö. K. 291. — Ö. K. II. 22. — Dk. 160.)

Láttam két hosszú nap... (Czyprusl. — Ö. K. 292. — Ö. K. II. 23. — Dk. 157.)

Hol vagy, te régi kedvem?... (P. Divatl. jan. 16. 5. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 294. — Ö. K. II. 25. — Dk. 158.)

Le az égről hull a csillag... (Czyprusl. — Ö. K. 294. — Ö. K. II. 26. — Dk. 160.)

Mi volna különös azon... (Czyprusl. — Ö. K. 295. — Ö. K. II. 27. — Dk. 166.)

Ó, a kedves drága kis leány... (Czyprusl. — Ö. K. 295. — Ö. K. II. 27. — Dk. 162.)

Álltam sírhalma mellett... (Czyprusl. — Ö. K. 296. — Ö. K. II. 29. — Dk. 167.)

Hazugság, a mit... (Czyprusl. — Ö. K. 297. — Ö. K. II. 29. — Dk. 157.)

Barátim, csak vigasztalással... (Czyprusl. — Ö. K. 297. — Ö. K. II. 30. — Dk. 162.)

Jőj, tavasz, jőj!... (Czyprusl. — Ö. K. 298. — Ö. K. II. 31. — Dk. 151.)

Be szomorú az élet én nekem... (P. Divatl. jan. 19. 9. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 299. — Ö. K. II. 32. — Dk. 161.)

Panaszkodám hát?... (Czyprusl. — Ö. K. 300. — Ö. K. II. 34. — Dk. 165.)

Hatalmas orvos az idő... (Czyprusl. — Ö. K. 301. — Ö. K. II. 35. — Dk. 164.)

Játszik öreg földünk... (Czyprusl. — Ö. K. 302. — Ö. K. II. 37. — Dk. 166.)

Kéket mutatnak még... (Czyprusl. — Ö. K. 302. — Ö. K. II. 38. — Dk. 167.)

Ha életében... (P. Divatl. marcz. 20. 23. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 303. — Ö. K. II. 39. — Dk. 166.)

E szobában küzködött... (Czyprusl. — Ö. K. 304. — Ö. K. II. 39. — Dk. 169.)

Á hó, a holt föld téli szemfedője... (Czyprusl. — Ö. K. 305. — Ö. K. II. 41. — Dk. 159.)

Midőn nagyon bánt... (Czyprusl. — Ö. K. 305. — Ö. K. II. 42. — Dk. 171.)

Tivenkettőt ütött az óra... (Czyprusl. — Ö. K. 306. — Ö. K. II. 43. — Dk. 163.)

Anyám, anyám... (Czyprusl. — Ö. K. 307. — Ö. K. II. 44. — Dk. 171.)

Hiába várlak hát... (Czyprusl. — Ö. K. 308. — Ö. K. II. 45. — Dk. 172.)

Függ már a lant... (P. Divatl. marcz.

20. 23. sz. — Czyprusl. — Ö. K. 309. — Ö. K. II. 46. — Dk. 172.)

Mi bűvös bájos hang? . . . (Czyprusl. — Ö. K. 309. — Ö. K. II. 47. — Dk. 172.)

Messze vándoroltam . . . (Czyprusl. — Ö. K. 310. — Ö. K. II. 48. — Dk. 168.)

A törönyban delet harangoznak . . . (V. II. 123. — Ö. K. 313. — Ö. K. II. 53. — Dk. 169.)

Igy is jó (V. II. 124. — Ö. K. 314. — Ö. K. II. 54. — Dk. 132.)

Vahot Sándorhoz (P. Divatl. febr. 2. 10. sz. — V. II. 125. — Ö. K. 311. — Ö. K. II. 49. — Dk. 170.)

Hír. (P. Divatl. okt. 16. 29. sz. — V. II. 129. — Ö. K. 314. — Ö. K. II. 54. — Dk. 179.)

Elfojtott könnyek. (V. II. 130. — Ö. K. 315. — Ö. K. II. 55. — Dk. 180.)

A világ és én. (P. Divatl. febr. 9. 12. sz. — V. II. 131. — Ö. K. 315. — Ö. K. II. 56. — Dk. 180.)

Költő lenni vagy nem lenni. (P. Divatl. jul. 3. 14. sz. — V. II. 133. — Ö. K. 317. — Ö. K. II. 58. — Dk. 175.)

Szerelmvágy. (V. II. 137. — Ö. K. 317. — Ö. K. II. 60. — Dk. 179.)

Gyors a madár . . . (P. Divatl. márcz. 13. 21. sz. — V. II. 139. — Ö. K. 319. — Ö. K. II. 61. — Dk. 173.)

Piroslik a kecskerágó . . . (P. Divatl. jul. 3. 14. sz. — V. II. 140. — Ö. K. 320. — Ö. K. II. 62. — Dk. 193.)

Kiesapott a folyó . . . (V. II. 141. — Ö. K. 321. — Ö. K. II. 63. — Dk. 174.)

Pest. (V. II. 142. — Ö. K. 321. — Ö. K. II. 64. — Dk. 183.)

Órbán. (P. Divatl. aug. 21. 21. sz. — V. II. 143. — Ö. K. 322. — Ö. K. II. 65. — Dk. 183.)

A sorshoz. (P. Divatl. jun. 26. 13. sz. — V. II. 144. — Ö. K. 323. — Ö. K. II. 66. — Dk. 178.)

Téli virág. (P. Divatl. márcz. 6. 19. sz. — V. II. 145. — Ö. K. 323. — Ö. K. II. 67. — Dk. 184.)

A nap. (V. II. 148. — Ö. K. 325. — Ö. K. II. 69. — Dk. 185.)

Mulatság közben. (V. II. 149. — Ö. K. 325. — Ö. K. II. 70. — Dk. 185.)

Rosz verseimről. (P. Divatl. aug. 21. 21. sz. — V. II. 150. — Ö. K. 326. — Ö. K. II. 71. — Dk. 174.)

Egy szép hölgy emléke. (V. II. 151. — Ö. K. 327. — Ö. K. II. 72. — Dk. 191.)

Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz. (P. Divatl. ápr. 3. 1. sz. — V. II. 153. — Ö. K. 328. — Ö. K. II. 73. — Dk. 186.)

Mi kék az ég! . . . (P. Divatl. máj. 15. 7. sz. — „Tavaszi“ czimmet — V. II. 155. — Ö. K. 329. — Ö. K. II. 75. — Dk. 190.)

Ki a szabadba! . . . (P. Divatl. máj. 15. 7. sz. — „Tavaszi“ czimmet — V. II. 156. — Ö. K. 330. — Ö. K. II. 76. — Dk. 198.)

P. . . y Vilma kisasszonyhoz. (P. Divatl. jul. 10. 15. sz. — V. II. 157. — Ö. K. 330. — Ö. K. II. 77. — Dk. 187.)

Az erdei lak. Költői verseny Kerényi és Tompával. (P. Divatl. jul. 17. 16. sz. — V. II. 159. — Ö. K. 332. — Ö. K. II. 79. — Vas. Ujs. 1862. 42. sz. — Dk. 181.)

A varró leány. (P. Divatl. jul. 24. 17. sz. — V. II. 161. — Ö. K. 333. — Ö. K. II. 81. — Dk. 190.)

Van a nagy alföldön csárda sok . . . (P. Divatl. aug. 28. 22. sz. — V. II. 163. — Ö. K. 334. — Ö. K. II. 82. — Dk. 257.)

Piroslik már a fákon a levél . . . (P. Divatl. aug. 28. 22. sz. — V. II. 164. — Ö. K. 335. — Ö. K. II. 83. — Dk. 199.)

Paripámnak az ő színe fakó . . . (P. Divatl. aug. 28. 22. sz. — V. II. 165. — Ö. K. 335. — Ö. K. II. 84. — Dk. 199.)

Fekete kenyér. (V. II. 166. — Ö. K. 336. — Ö. K. II. 85. — Dk. 196.)

Holdvilágos éj. (P. Divatl. aug. 7. 19. sz. — V. II. 167. — Ö. K. 336. — Ö. K. II. 85. — Dk. 192.)

Rég veri már a magyart a teremő . . . (V. II. 169. — Ö. K. 338. — Ö. K. II. 87. — Dk. 200.)

Liliom Peti. (P. Divatl. jan. 23. 7. sz. — V. II. 171. — Ö. K. 339. — Ö. K. II. 89. — Dk. 196.)

Fresco-Ritornell. (P. Divatl. okt. 16. 29. sz. — V. II. 173. — Ö. K. 340. — Ö. K. II. 90. — Dk. 199.)

Magyarország. (V. II. 174. — Ö. K. 340. — Ö. K. II. 91. — Dk. 196.)

Gyalázatos világ! (V. II. 175. — Ö. K. 341. — Ö. K. II. 91. — Dk. 193.)

Egy hajfürthöz. (V. II. 177. — Ö. K. 342. — Ö. K. II. 93. — Dk. 193.)

Képzetem. (P. Divatl. okt. 30. 31. sz. — V. II. 179. — Ö. K. 343. — Ö. K. II. 94. — Dk. 194.)

Bucsi Kúnszentmiklóstól. (P. Divatl. jul. 31. 18. sz. — V. II. 181. — Ö. K. 344. — Ö. K. II. 97. — Dk. 201.)

Falun. (V. II. 186. — Ö. K. 348. — Ö. K. II. 102. — Dk. 197.)

Három szív története. (P. Divatl. decz. 18. 38. sz. — Ö. K. 350. — Ö. K. II. 104. — Dk. 203.)

A jó öreg kocsmáros. (P. Divatl. nov. 13. 33. sz. — Ö. K. 353. — Ö. K. II. 108. — Dk. 208.)

Az utósó ember. (P. Divatl. 1846. máj. 21. 21. sz. — Ö. K. 354. — Ö. K. II. 110. — Dk. 206.)

Imádságom. (P. Divatl. 1846. ápr. 2. 14. sz. — Ö. K. 356. — Ö. K. II. 113. — Dk. 211.)

Ifjuság. (Életk. 1847. febr. 20. 8. sz. — Ö. K. 357. — Ö. K. II. 114. — Dk. 212.)

A szeretőm nyalka gyerek . . . (P. Divatl. 1846. febr. 5. 6. sz. — Ö. K. 358. — Ö. K. II. 116. — Dk. 188.)

Ismerjétek meg! (P. Divatl. nov. 6. 32. sz. — Ö. K. 360. — Ö. K. II. 116. — Dk. 215.)

Felhő és csillag. (P. Divatl. 1846. ápr. 23. — Ö. K. 361. — Ö. K. II. 119. — Dk. 194.)

A hűtlen barátokhoz. (P. Divatl. nov. 6. 32. sz. — Ö. K. 361. — Ö. K. II. 120. — Dk. 224.)

Én és a nap. (P. Divatl. 1846. jun. 4. 23. sz. — Ö. K. 362. — Ö. K. II. 120. — Dk. 213.)

... Búm és örömem. (P. Divatl. 1846. ápr. 23. sz. — Ö. K. 363. — Ö. K. II. 122. — Dk. 214.)

Egy fiatal íróhoz. (Ö. K. 364. — Ö. K. 123. — Dk. 223.)

Felsülés. (Ö. K. 365. — Ö. K. II. 125. — Dk. 222.)

Egy asszonyi állathoz. (Ö. K. 365. — Ö. K. II. 127. — Dk. 218.)

A négy ökrös szekér. (Ö. K. 367. — Ö. K. II. 129. — Dk. 189.)

A magyar nemes. (P. Divatl. nov. 27. 35. sz. — Ö. K. 339. — Ö. K. II. 131. — Dk. 231.)

Gyermekkori barátnémhoz. (P. Divatl. 1846. febr. 19. 8. sz. — Ö. K. 370. — Ö. K. II. 133. — Dk. 216.)

Virágoskert a költő szive... (Ö. K. 371. — Ö. K. II. 134. — Dk. 193.)

Alku. (P. Divatl. decz. 25. 39. sz. — Ö. K. 372. — Ö. K. II. 135. — Dk. 253.)

S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe. (P. Divatl. nov. 20. 34. sz. — Ö. K. 372. — Ö. K. II. 135. — Dk. 253.)

A. B. emlékkönyvébe. (P. Divatl. nov. 20. 34. sz. — Ö. K. 373. — Ö. K. II. 136. — Dk. 212.)

M. E. kisassz. emlékkönyvébe. (P. Divatl. nov. 20. 34. sz. — Ö. K. 373. — Ö. K. II. 137. — Dk. 223.)

S. K. emlékkönyvébe. (P. Divatl. nov. 20. 34. sz. — Ö. K. 374. — Ö. K. II. 138. — Dk. 185.)

A zshiványség vége. (Ö. K. 374. — Ö. K. II. 138. — Dk. 224.)

A költő s a szállóvessző. (P. Divatl. decz. 25. 39. sz. — Ö. K. 375. — Ö. K. II. 139. — Dk. 214.)

Hegyen ülök... (P. Divatl. okt. 2. 27. sz. — Ö. K. 375. — Ö. K. II. 140. — Dk. 217.)

Örök ölelkezés. (Ö. K. 376. — Ö. K. II. 142. — Dk. 218.)

Forrás- és folyam. (Ö. K. 377. — Ö. K. II. 143. — Dk. 219.)

A jeggyűrű. (Ö. K. 378. — Ö. K. II. 144. — Dk. 220.)

A hazáról. (P. Divatl. 1846. jan. 22. 4. sz. — Hangok a M. 1851. Lipse. 21. 1. — Ö. K. 379. — Ö. K. II. 145. — Dk. 210.)

(Folytatása következik.)

SZÉCHENYI ISTVÁN LEVELE

BIHARMEGYÉHEZ. *)

Tekintetes Karok és Rendek!

Tetteim oly csekélyek, honosimnak személyem iránti vonszódása ellenben annyi esztben oly érdmem feletti, hogy igen igen

érezem a Tek. Rendek kívánata is „képmásomat birni“ nem lehet annyira jutalom, — mert erre legkissebb ok sincs — mint inkább egyik példája: „Mennyire méltatja a magyar becsületés tiszta honi szándékot, és így milly édes bészre tarthat az igaz érdem számot!“

Azonban Tek. Rendek, tán czélirányosb volna valamely más érdemes hazafinak választani személyét, ki magosb polczon áll, mint én, s nem engem, kibem, egyenesen megvallva, csak az a kis lélek ér tán valamit, melyet festeni nem lehet; de kinek sárgás, ránczfedte képe, és soványka törődött teste — képnek sehogy sem való.

Határon túl finnyás lenni egyébiránt nem akarok; s ha a T. Rendek okvetlen lekivánnak másoltatni: ám legyen, ellenzeni nem fogom. Sőt mi több a dolog gyakorlati végéről is bátor vagyok itt tenni néhány szót; mire, ha jól értem a T. Rendeknek hozzám intézett kegyes sorait, fel is vagyok némileg hiva s ugyan is:

Az ország gyűlés lefojta után — mielőbb időm semmi új tárgyra nincs — Pesten leszek egy darabig; mig ismét Orsova táján szándékozom felütni sátoromat. Pest volna tehát a hely, hol a festés végbe mehetne, mi az által lesz teljesíthető, hogy valami, — mondhatni igen nagy szerencse csak kevéssel ez előtt hozott egy derék s ügyes festőt e hazai központba, neve: Barabás Miklós; szülőföldé Erdély; mintája Olaszország Remekei, melyekkel lelkesen, s gyakorlatilag jól összebarrátkozott. Ajánlhatom, s jót merek állni, hogy a Tek. Rendek — parancsoljanak csak velem — mindenesetre, ha nem is egy különös, és szép arczu s szép testű embernek fogják birni mását, egy okvetetlen talpra esett munka leend, mely a Tek. Rendek palotáját, mint kép, elrútítani nem fogja; s mi még ezen tekintetekhez is járul, a Tek. Rendek, midőn Széchenyi Istvánt megbecsülik, s ha lehet a hűségnek még erősb lánczaival kötik magukhoz, Barabás Miklós képirót hazánkfiát is gyámolítják, elősegítik.

Az érintett igen becses, s ritka ügyességgel bíró festőnek laka Pesten, Nákóház Rakpiacz.

S most Tek. Rendek, alázattal kérem, vegyék nyújas leereszkedéssel e néhány őszinte

*) E levelet 1836-ban gróf Széchenyi István Bihar megyéhez írá, válaszul annak felszólítására, hogy magát érdemelő elismerésül a megyéhez részére lefestesse.

soraimat; legyenek meggyőződve: soha nem szünendek meg kegyességük leszolgálatáért fáradozni, törekedni; — s maradjanak ezen túl is jó uraim, engedékeny Biráim, ki mély tisztelettel vagyok a Tek. Karoknak és Rendeknek leghűbb szolgája SZÉCHENYI ISTVÁN s. k. Pest február 11-én 1836.

Közli: NEMES ÖDÖN.

GR. SZÉCHENYI LEVELE

B. WESSELÉNYIHEZ.

Méltóságos Báró ur! A lóversenyek, mint a honi lónemesítés legsikeresebb eszközeinek hazánkban meggyökeresítése végett tiz évvel ezelőtt a pesti pályaterén esztendőnként elnyerendő úgy nevezett „Tiz esztendői dijra“ több hazafitársaival együtt Nagyságod is öt aranyat méltóztatott aláírni. Az aláírási tiz év e folyó esztendővel kitelvé, e f. 1838-ki november 15-én tartott egyesületi közgyűlés megbiztából, szerencsém van Nagyságodat ezennel hazafiui bizalommal arra kérni, hogy e megszünt dij helyett a fentebbi célra ujlag valamely ajánlást tenni méltóztatnék, és pedig legcélirányosb volna, ha Nagyságod a már fennálló, s a Gyepkönyvben látható örökös dijak valamelyikének szaporításához sziveskednék tetszése szerint meghatározandó alapítvány által járulni. — Nagyságodnak e hasznos intézet iránt mutatott eddigi nagylelkűsége feleslegessé teszi minden hosszab ajánlását közjóra célzó kérésünknek; csak azon egy megjegyzést hátorokodom még ez alkalommal felhozni, hogy a lóversenynek a lónemesítést előmozdító üdvös hatása a szárazföldön és jelesen az ausztriai birodalmi tartományokban is évről évre közönségesebben megismertetvén, s ehhez képest annak divatba hozása több s több helyen, mint legujabban Csehországban is eszközöltetvén: ha pesti versenydíjaink hazánk tehetősb és lelkesebb fiai által minél hathatósabban nem pártoltatnak, félhető, hogy saját erőnkkel eddig kivivott e tekintetbeni elsőségünk hátramarádást szenvedend.

Nagybecsű válaszáat, az Egyesületnek te-

endő jelenthetés végett, kikérvén, megkülönböztetett tisztelettel maradok

A Méltóságos Báró ur
Pest, dec. 30-án 1838. alázatos szolgája
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN.

B. WESSELÉNYI LEVELE

TUSYOGI Cs. JÓZSEFHEZ.

Kedves barátom! A Fő Consistoriumnak 437-ik szám alatt m. é. November 14-én költ Iratát Martius 20-án vettem. Ugy látom abból, hogy a Zilahi Professorságról szöllő Alapító Levelek nincsenek a Fő Consistorium keze közt. Ezen valóban csadálkozom; úgy emlékezem, hogy Erdélyből lett eljöttem előtt tettem lépést azoknak a Consistoriumhoz leendő jutások iránt; de hogy kinek adtam által, vagy kinek küldöttem azokat, azt már valóban nem tudom. Minden esetre meghagytam Kelemennek, hogy mind Kis Károlyt és Professor Salamont megkérdezze, mind pedig minden írásaimat felkeresse. Ha valahogy azoknak nyomába akadni nem lehetne, (a mi szinte lehetetlen) úgy arra kértem Kis Károlyt, hogy azon alapítványokat ujból expedálja s az alapítókkal aláírassa; erre szükséges lesz, hogy ő ezen alapítványoknak legalább másolatját megkapja: ez bizonyosan meg lesz a Fő Consistorium Jegyzőkönyvében, vagy Levéltárában, mert midőn azon alapítvány mikénti szerkezete s a Professori ki nevezés miként történése iránt vitatás volt, akkor én azt a Fő Consistoriumnak megküldöttem. Kérlek keresd ezt ki, s juttasd Kis Károly kezébe.

Az Erdélyi Diaetáról semmit sem irok. Ha a Kormányának a Regalistákban, Fő Ispányokban, szászokban, s városokban létező szörnű szó többségét elgondolom, irtodzás fog el.

Emlékeztetek azon dolgozásra, mire levél által is kértelek, s mit ígértél is. Ha Erdélynek jelenje szomorú, jövője rémitő, kötelességünk legalább multját, eddigi törvényes állását, és rongált alkotványát igazi színébe s fényébe tudatni jelen s jövő korrall.

Isten veled Barátom! Válaszodat kérévén és várván maradok

Pesten Aprilis 15-én 1837 barátod

WESSELÉNYI MIKLÓS.

(E levél eredetijét gyűjteményemben Deáki Albert ur barátságából birom. Szerk.)

MÉG EGY ADAT KAZINCZY FERENCZ FOGSÁGA TÖTÉNETHÉZ.

Kazinczy Ferencz mint a Martinovics-féle özszeeskövesi pör egyik vádlottja, 1794 decemb. 14-én Regmeczen, éjjel 11 óraker atyja házánál elfogatott, s Budára szállíták, hol főbenjáró pörbe vétetett. Bűne leginkább abból állott, hogy a „Reformátusok kátéját“ és az ugynevezett „Polgár és ember“ kátéját Szentmáriaitól a Hajnoczi nevében átvette, leirta, s azt másokkal is közölte, utóbb pedig megsemmisítvén másolatát, társait nem jelentette fel. E tettéért, a megtört egészségű Kazinczy a hétszemélyes tábla által előbb pallosra s jószágvesztésre, később kegyelem útján fogságra ítéltetett, s **2387 napot** szenvedett Budán, Spielberg, Kufstein s Munkács vára borzasztó börtöneiben!

E szelid, végtelenül kedves és emelkedett szellemű férfi fogsága első napjait Nyéki Német János a királyi ügyigazgatóság élén a gyászos emléktű Izdenczy Józseffel sokat keserijék, később azonban 1795-ben már enyhült sorsa, mert a foglyok az ugynevezett „Gárda ház“-hoz vitettek át, börtönajtaik egy folyosóra nyitlak, láthatták egymást a szerencsétlen társak. Meglátogathatta József testvére is, s egy nemes lelkű, ritka szépségű barátnéja Rudnyák Pepi, utóbb gróf Battyáni Vinczéné is, kik kieszközlék, hogy Kazinczy fogsága enyhítésére író eszközöket kapjon, visszaadták kedvenc könyveit s ártatlannak talált írományait.

Kazinczy börtöntársa Sulyovszky volt, kivel együtt gyönyörködtek Senecának a „Gondviselésről“ irt classicus művében, melyről azt írja Kazinczy, hogy olyan könyv, „mely még a boldog napokban is figyelmet érdemel“. Itt olvasgató Horác és Plutarchot, s Petersen után németből lefordítá az Ossiani „Szelmái Dalok“-at s itt dolgozta át Hollmannak a „Természet Oeconomiája“ című philosophiai művét, melyet védő ügyvédé Szabó-Sárogy Sámuelnek ajánlott fel*) Ez idő alatt fordította olaszból Metastasionak „Titus kegyelmessége“ című

*) E műve maig is kiadatlanul hever Kazinczynak. Ajánlása így szól:

Tekintetes
Szabó-Sárogy Sámuel urnak
életem hűséges és hatalmas
de
szerencsétlen védelmezőjének.

színművét, melyet Barkó tábornokhoz küldött, kitől — írja Kazinczy az előttem fekvő saját kezű levelében — 1795 junius és september között a királyi rabjai függötenek“.

A levél, mely német nyelven van írva, így szól magyar fordításban:

Excellentiád!

Legmélyebb tisztelettel ezennel átnyujtok excellentiádnak egy olaszból magyarra fordított „Titus szelidsége“ című színművet Abbate Pietro Metastasiótól.

Ebben Sextus egy a császár ellen támasztott lázadás miatt a senatus által halálra ítéltetik és a sértett uralkodótól kegyelmet kap. — Az én életemre is kimondá hazám senatusa a halált; én is ismét visszanyerem azt a megsértett uralkodótól. Excellentiád kegyes lesz e vonásokban megismerni az okot, mely arra indított, hogy börtönömben e fordítással foglalkozzam.

Az író, ki a Titusok, Trájának, Marc-Aurelok szép jellemeit megvilágosítja népe előtt, jobban lat, mint a bölcsész, ki a kormányok különféle nemeiről didaktikus műveket ír. Míg a bölcsész könyvei érintetlenül hevernek a könyvtárakban, emitt a nép megtanulja, hogy nagyobb boldogság sehol nem létezik, mint ott, hol a trónon egy jó, igazságos és bölcs uralkodó ül. Ez oly állítás, melyet én — szabadon vagy lánczokban — a trón mellett vagy a legexaltáltabb democraták körében — fentartok, s melyről hiszem, hogy a Nerok korának letunte fölött örvendező egész emberiség meggyőződése leend.

Metastasio eredetijét a bécsi császári udvarnál írta s az jelenleg uralkodó monarchánk dédapjának tiszteletére adatott először. Friedrich lefordította francziára és zenére tévé. — Én csak annyiban tértem el az eredetitől, mennyiben egy zenére irt darab lefordításánál szükséges volt; és hiszem tehát, hogy a censura nem lehet oly szigorú, megtiltani előadását magyar szinpadon, hová a művet szántam.

Azt hiszem, Excellentiás ur, hogy a magyar közönségben tiszteletreméltó hatást fog kelteni, ha ez önmagában is oly kitünő és a dolgok jelenlegi állapotára annyira találó színmű őcs. Fensége a Főherczeg-helytartó ünnepélyes beigtatásakor előadának; és e reményben legalázatosabban kérem Excellentiádat, hogy az ide mellékelt kéziratot a budapesti magyar színtársulatnak kiadatni méltóztassék.

Buda, aug. 31-én 1795.

Legalázatosabb szolgálja **KAZINCZY FERENCZ,**

A levelet, melyet Kazinczy Br. Wesselényi Miklós barátja számára másolt le, talán az első fogalmazványról, a következő magyarul irt záradékkal kíséri:

„A Generalis a munkát és levelet által adta a Helytartó Tanácsnak, ez pedig a megolvasást ő Exell. Almásy Pál Urra bizta. A Játszó Társaság meg nem kapta a munkát; de Tisztünk azt az ígéretet hozta ő Exellentiajától, hogy: olvasta és kitünőnek találta.

*

1795. augusztus 17-én Kazinczy így ír József öcséséhez: Elmeneteled után Titust benyújtottam ő Exc. Barkó Urnak. Ez által küldte a helytartó-tanácsnak, ez ismét a censornak; mert azt kértem ő Excájától a levelcsemben, hogy adassa ki eljátszásul a m. théatrurnak.“ (Az eredeti levél Kazinczy Eugenia asszony birtokában van.)

1803-ban feb. 23-án Ér-Semlyéről Kazinczy a többek között ezeket írja benső barátja Szentgyörgyi Józsefhez: „Én mióta ismét élek (az az kiszabadult fogságából) még nem nyomtattam semmit. Ez idén fogok. S engedj hogy fecsegek erről valamit, s hadd melegítem el valamivel szivedet. 2387 nap mulva jöven vissza tömlőzömből, megtekinttem egykori nyomtatásaimat. Az Orpheusom némely lapjain kívül semmit nem olvashatom; izetlenség és incorrectio minden. Illő helyre hoznom hibámat. Kész nagy részént, nagy részént munkában vagyok a mi itt következik: (Itt elősorolja Kazinczy egy csomó művének czimét, s ezek között a többek között a fent jelzett fordítására következő megjegyzést teszi: A Titus kegyelmessége vagy S o m o g y i Staats Rath, vagy Almási Pál ő Excellentiájának lesz inscribálva. Ez praecese volt Budai Verhörjeinknek, Somogyi ur a pennát vitte (az a jegyző volt). Tisztelt két ember, s a darab (t. i. Titus kegyelmessége) B u d a i d o l g o m a t p é l d á z z a.

*

Ime ismét egy piczinke adat Kazinczy élete s irodalmi munkásságához. Ha össze hordjuk a szerzetesét köveket, a nagy uttörőhöz méltó emlékek építéséhez hozzá lehet fogni majd.

K. PAPP MIKLÓS.

EGY ÉRDEKES ADAT a régi magánjog és jogszolgáltatáshoz.

Vajda-szentiványi Fodor István szolgabíró és Horváth András mint közbirákknak 1606 nov. 14-ről kiadott bizonyoságlevelük,*) arról, hogy Bothos György magát Büki János urannak,

*) Eredetije papírra írva és a nevezett közbirák visszanyomott saját viaszpecsétjükkel ellátva az erdélyi év. ref. egyházkerület levéltárában Kolozsvárt.

többek kezossége mellett örök jobbágyságra leköti, Büki János viszont illetőnek kiszabadítását és jövedőben általmazását fogadja.**)

* * *

Mi kik vagiunk Vaida szent Ivánon lakozó nemes személiek Torda vármegeiben, ugimint ez dologban köz birák, Első Fodor István szolgabíró, második Horvát András, Adgiuk emlékeztetre mindenkinek az kiknek illik az mi levelünknek rendiben hogi minthog 1606 esz t e n d ő b e n novemb. 14 estenek vala néminémi vétékért Isten keziben Egnhánian Vaida Szent Ivánon, Első Székeli János, Alia Farkas uram jobbágia, másik Szekeli András, Büki István uram jobbágia, 3. Bothos Görgi, Bodoni Jánosné jobbágia, ezek voltak pengig ilien vétékben, tudni illik az Régeni szöleő hegebeől egi verem buzát loptak volt el az elmult veszedelmes ideőben, melliel ki atták volt cōket, azért fogták volt megh cōket. Ézek közöl pengig Bothos Görgi az Bodoni Jánosné jobbágia, atta mi előttünk magát örök Jobbágiul Büki János urannak hogi az Fogságbol és jövedőbeli niomoruságtól megs oltalmazna és megs szabaditana. János uram is arra igeri magát, hogi mindekenben és mindenek előt oltalmazoia Iészen, és szabaditoja, leőnek pengis kezesek mi előttünk Büki János urannak azért az Bothos Görgiért 40 forintig: első Székeli Miklós, Alia uram jobbágia másik Varga Gergeli ugian Alia Farkas uram jobágia, harmadik Farkas András, Büki István uram jobágia, illien Conditioval: hogi ha Botos Görgi az jobágiságot megs nem állana tehát az 40 forintot Büki János uram, minden törvėnbeli remediumja előtt megs vehesse az kezeseken az negven forintat az kezesek is kívánnak azt az Bothos Görgteöl hogi arra kötne magat hogi ha őket benne, ők is mindenféle megs nevezhető helen hozá niudhassanak és felakaszthatassák, mellire köti magát Bothos Görgi és megis esküvének mielőttünk. Mellinek bizonyoságra adjuk mi az mi peccetes levelünket. Datum in Vajda Sz. Ivan eodem die et anno qui supra. (LS.) (LS.)

Közli:

Dr. KOLOSVÁRI SÁNDOR.
kir. egyetemi jogtanár.

**) Ezen okmány igen érdekes és további tanulmányozásra indító tartalommal bír a régi magánjog és jogszolgáltatás terén. Sajátságos például, hogy a tolvajságnál inkább a kártérítésre, mint büntetésre volt az eljárás sulya fektetve s így tág mező nyílt a magán egyezkedésre. Igen érdekes a kezességnek fel fogása, mely a mig egyfelől a jogosítottat a kezesekkel szemben biztosította, másfelől a kezeseknek, az eredeti kötelezettel szemben kikötött vizskereseti joguk annak élete és halálára (pl. itt felakaszthatott kiterjedhetett a jobbágyoknál.

K. S.